

Munkaerő-piaci helyzetkép, 2011

Tartalomból

- 1 Bevezető
- 1 Foglalkoztatás
- 2 Munkanélküliség, inaktivitás
- 2 Fiatalok a munkaerőpiacon
- 3 A munkavolumen alapján számított foglalkoztatotti ráta alakulása

Bevezető

Az európai országok többségének, köztük Magyarországnak, a munkaerőpiacon jelenleg a válságot követő igen mérsékelt ütemű rekonstrukció zajlik. Ennek jegyében 2011-ben a Munkaerő-felmérés éves átlagban 30 ezer főt meghaladó növekedést regisztrált a teljes foglalkoztatotti körben. Az 5 fős és ennél nagyobb vállalkozások és nonprofit szervezetek körében – az intézményi statisztika adatai szerint – 28 ezerrel nőtt, miközben a költségvetési intézményeknél a takarékosabb erőforrás gazdálkodásra ösztönző kormányzati intézkedések eredményeként több mint 10 ezer fővel csökkent az alkalmazásban állók¹ száma.

A válság munkaerő-piaci következményeit tompítani hivatott közfoglalkoztatásba bevontak átlagos létszáma 2011-ben kisebb volt az előző évinél. A költségvetési kifizetőhelyeken keresztül éves átlagban 61 ezren kaptak közfoglalkoztatottként bért, 16 ezerrel kevesebben, mint 2010-ben. Mivel a nem teljes munkaidőben dolgozók mellett a rövid idejű, csak néhány hónapra szóló szerződéssel foglalkoztatottak aránya is nőtt, a közfoglalkoztatásban érintettek köre nagyobb volt az előző évinél. A 2010. évtől elmaradó átlagos létszám elsősorban nem az állami szerepvállalás csökkenésének következménye, hanem részben azzal függ össze, hogy az átfogó és komplex intézkedési terv kidolgozásának időigénye miatt csak az év első negyedét követően vehetett nagyobb lendületet a megújult formájú közfoglalkoztatás.

A válsággal együtt járóan romló foglalkoztatási kilátások, és a társadalombiztosítási ellátások körének részben ezzel is összefüggő szűkítése aktívabb munkaerő-piaci szerepvállalásra kényszerítette a nem foglalkoztatottakat is. Az ILO-kritériumok² szerinti munkanélküliek létszáma ugyan 2011-ben gyakorlatilag stagnált, az amúgy is több százezer főre tehető látens munkaerő-piaci tartalék viszont nőtt.

Foglalkoztatottság

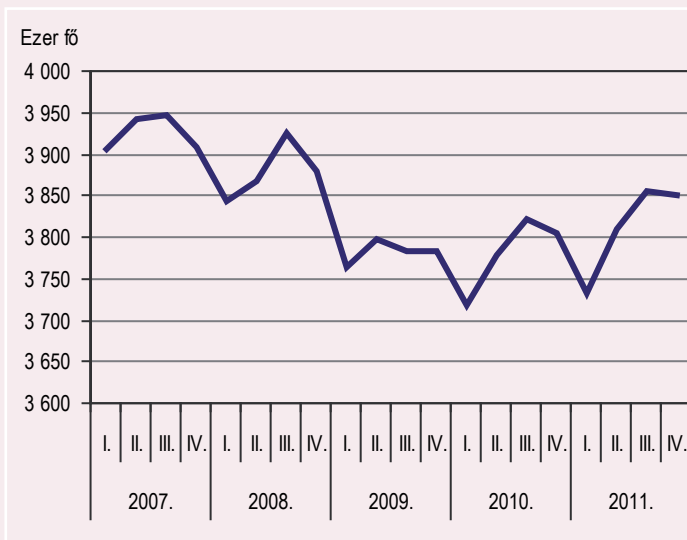
A 15–74 éves népességből 2011-ben éves átlagban 3812 ezren minősültek foglalkoztatottnak, ami már érdemi növedést jelent az előző két évhez képest, de ez még így is közelítően mintegy 100 ezer fővel elmarad a válságot megelőzőtől.

¹ A közfoglalkoztatottak létszámát figyelmen kívül hagyva.

² Nincs munkája, keres és rendelkezésre áll.

1. ábra

Foglalkoztatottak létszámának alakulása

A 15–64 évesek foglalkoztatási rátája 2011-ben 55,8% volt, a megfelelő korú nők 50,6%-a, a férfiak 61,2%-a volt foglalkoztatott. 2011. III. negyedévi adatok szerint – mely időszakról a nemzetközileg összehasonlítható adatok már rendelkezésre állnak – a férfiak foglalkoztatási rátája 8,4 százalékponttal maradt el az uniós átlagtól, s ezzel a tagállamok rangsorában az utolsó előtti helyet foglaltuk el. A nők esetében az elmaradás kisebb, 7,8 százalékpont volt, ami a 24. helyet jelentette. A foglalkoztatás szempontjából stabilabb körnek tekinthető legalább 5 fős gazdálkodó szervezeteknél éves átlagban 1851 ezren dolgoztak, azaz itt egy év alatt 25 ezerrel nőtt a munkahelyek száma. A szféra minden 3. dolgozójának munkát biztosító feldolgozóiparban 3,5%-kal emelkedett a létszám, ezen belül is kiemelkedő volt a gép- és gépi berendezésgyártásban bekövetkezett létszámbővülés, míg az építőipar, a kereskedelem, a gépjárműjavítás, a szállítás, raktározás és a pénzügyi, biztosítási tevékenység nemzetgazdasági ágazat ha kismértékben is, de tovább veszített létszámából. A költségvetési intézmények közfoglalkoztatottak nélküli létszáma 1,7%-kal maradt el a tavalyitól, így itt éves átlagban 674 ezren dolgoztak. A közfoglalkoztatottakkal együttesen számított 735 ezres létszámban 5%-os csökkenés következett be. A megfigyelt (foglalkoztatási súlyukat tekintve jelentősebb) nonprofit szervezetek 106 ezer főt foglalkoztattak, ami 3%-os létszámbővülést jelentett.

Jóllehet az ún. atipikus (nem teljes munkaidős, alkalmi, határozott idejű, illetve önfoglalkoztatás) foglalkoztatási formák szerepe és súlya, részben éppen a válság következtében növekvő, az összes foglalkoztatotton belül a teljes munkaidőben határozatlan idejű szerződéssel dolgozók még így is 75,9%-ot képviselnek (2008: 77,9%, 2010: 75,7%).

1. tábla

15–64 évesek foglalkoztatási rátája és a munkanélküliségi ráta az Európai Unió tagországaiban, 2011. III. negyedév

Ország	15–64 évesek foglalkoztatási aránya			változás az előző év azonos időszaka-hoz képest (2011.III–2010.III.) százalék-pont	15–74 évesek munkanélküliségi rátája 2011. III. negyedév %
	férfiak	nők	együtt		
	2011. III. negyedév				
Ausztria	78,9	67,2	73,0	0,4	3,7
Belgium	66,6	56,7	61,7	-0,3	7,8
Ciprus	74,9	60,5	67,6	-2,4	7,7
Csehország	74,6	57,5	66,1	0,7	6,6
Dánia	76,5	71,0	73,8	0,0	7,5
Egyesült Királyság	74,5	64,6	69,5	-0,5	8,4
Észtország	70,1	64,5	67,2	5,1	10,9
Finnország	71,8	68,7	70,3	1,0	6,8
Franciaország	68,7	60,0	64,3	0,0	9,0
Görögország	65,9	44,9	55,4	-4,3	17,8
Hollandia	80,2	69,9	75,1	0,2	4,2
Írország	63,3	55,0	59,1	-1,2	14,7
Lengyelország	67,2	53,2	60,2	0,2	9,4
Lettország	63,7	61,7	62,7	2,1	14,4
Litvánia	61,8	61,0	61,4	2,9	14,8
Luxemburg	72,3	57,3	65,0	-1,1	4,4
Magyarország	62,1	50,9	56,4	0,4	10,7
Málta	74,0	41,6	58,1	1,4	6,2
Németország	77,6	68,0	72,8	1,3	5,8
Olaszország	67,8	46,1	56,9	0,2	7,7
Portugália	68,8	60,3	64,5	-1,0	12,6
Spanyolország	63,6	52,1	57,9	-1,0	21,5
Svédország	77,6	73,1	75,4	1,3	6,8
Szlovákia	66,8	53,0	59,9	0,7	13,1
Szlovénia	68,5	61,4	65,1	-1,2	7,9
EU-25	70,9	59,0	64,9	0,1	9,5
Bulgária	62,4	57,3	59,9	-0,7	10,2
Románia	65,4	52,8	59,1	-1,1	7,2
EU-27	70,5	58,7	64,6	0,0	9,4

Munkanélküliség, inaktivitás

A munkanélküliek száma a 2000-es évek elejétől folyamatosan nőtt, azzal párhuzamosan, ahogy szűkültek a különböző társadalmi ellátások irányába történő kilépés lehetőségei. A válság következtében (illetve részben az aktív munkakeresés korábban szigorúbb számonkérésével) 2009-ben mintegy negyedével, 421 ezerre nőtt az ILO hármaskritérium szerinti (nincs munkája, keres és rendelkezésre áll) munkanélküliek száma, ami 2010-ben 475 ezerre változott annak ellenére, hogy a foglalkoztatottak száma már stabilizálódott. 2011-ben éves átlagban 468 ezren voltak az ILO-definíció szerinti munkanélküliek, ami 10,9%-os munkanélküliségi rátának felelt meg.

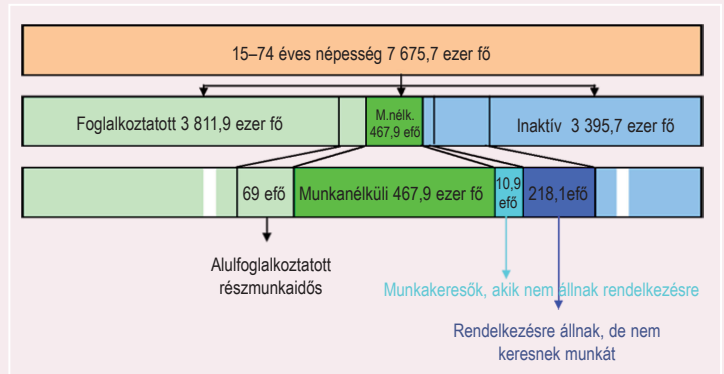
A munkanélküliségi ráta szerinti uniós rangsorban Magyarország 2011. III. negyedévében a 27 tagország közül a 19. volt.

Az Eurostat 2011 végén publikálta először a munkanélküliekhez közel álló helyzetűeket számba vevő három új mutatót, mint a potenciális munkaerő-tartalék jelzőszámait. Magyarországon 2011-ben az inaktívak közül 229 ezren tartoztak az új mutatókkal definiált „tartalék” kategóriába

(kerestek munkát, de nem álltak rendelkezésre, illetve akartak és tudtak volna dolgozni, de nem kerestek munkát), míg a nem teljes munkaidőben dolgozók közül 69 ezren voltak az ún. alulfoglalkoztatottak.

2. ábra

Potenciális munkaerő-tartalék, 2011

A MEF-ben megadott önbesorolása alapján 678,1 ezren tekintették magukat munkanélkülinek, lényegében ugyanannyian, mint egy évvel azelőtt (2010: 676,5 ezer fő). Ebből 417 ezer fő volt munkanélküli az ILO-definíció szerint is, míg további 164 ezren a fenti munkaerő-piaci tartalék kategóriák valamelyikébe sorolhatók.

Az adminisztratív nyilvántartásban szereplő álláskereső létszáma decemberben 552,3 ezer volt, ami 39 ezer fős (6,6%-os) csökkenést jelent az egy évvel azelőttihez képest. Éves átlagban a nyilvántartott álláskeresők száma azonos volt a tavalyival (583 ezer fő). A munkanélküliségi ellátórendszer szinte valamennyi elemét érintő folyamatos szűkítés eredményeként közülük pénzügyi ellátásban, decemberben csak 297,6 ezer fő részesült, a többség, 192,0 ezer fő, ebből is csak alacsony összegű szociális ellátást kaphatott.

A Munkaerő-felmérésben regisztrált álláskeresőnek 485,4 ezer fő minősítette magát, ebből 319 ezer fő volt az ILO-fogalom szerinti munkanélküli, 144,6 ezer pedig inaktív.

Az unióban egységesen munkaerő-forrásnak tekintett 15–64 éves népességből a 3779 ezer foglalkoztatott és 467,6 ezer munkanélküli mellett 2523,6 ezren voltak inaktívak. A legnagyobb, 949,1 ezer fős csoportot a nyugdíjasok jelentik, jóllehet a rokkantossági eljárás szigorításával, az öregségi nyugdíjkorhatár fokozatos, de folyamatos emelésével a nyugdíjban részesülők aránya az inaktívak érintett korcsoportjában folyamatosan csökken. A második legnagyobb csoport 794,4 ezer fővel a nappali tagozatos tanulmányokat folytatóké, míg gyermekgondozási ellátásban 280,9 ezren, munkanélküliségi ellátásban 111,2 ezren, ápolási díjban 43,7 ezren részesültek. A fennmaradó, személyhez rendelhető jövedelemmel nem rendelkező 322,5 ezer főből 39,6 ezren (nem nappali tagozaton, vagy nem iskolarendszerű oktatás keretében) tanultak, 43,5 ezren családi köztétsegeik („gyermek, hozzátartozó felügyeletének megoldatlansága, stb.”) miatt nem dolgoztak, 34,8 ezren pedig a munkaerő-piaci távollét okául nem megfelelő egészségi állapotukat jelölték meg.

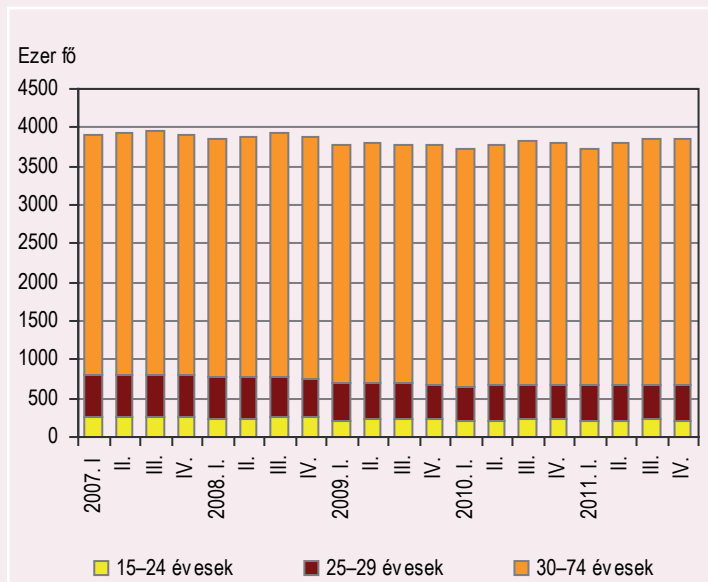
Fiatalok a munkaerőpiacon

A válság munkaerő-piaci következményei különösen intenzíven érintették Európa-szerte a fiatalokat. Az unió foglalkoztatási jelentése (*Employment and Social Development 2011*) szerint a 15–24 évesek munkanélküliségi rátája 2011. III. negyedévének végén két és félszerese volt az idősebb korosztályba tartozóknak, 0,5 százalékponttal meghaladva így az egy évvel korábbi szintet. A legrosszabb e téren a spanyol helyzet, ahol a fiatalok munkanélküliségi rátája 2011 szeptemberében elérte a 48%-ot, míg a legjobb helyzetű országok, Ausztria, Németország, Hollandia esetében

7–9% között mozgott. Magyarország a magas ifjúsági munkanélküliségi ráta jellemezte tagországok sorába tartozik. 2011-ben a 15–24 évesek munkanélküliségi rátája 26,1% volt, alig valamivel alacsonyabb az egy évvel korábinál. A válság előttihez képest a fiatalok munkanélküliségi rátája jobban nőtt, mint a teljes népességé, viszont a korosztály részaránya munkanélküliek között enyhén csökkent.

3. ábra

A fiatal és az összes foglalkoztatott létszámának alakulása

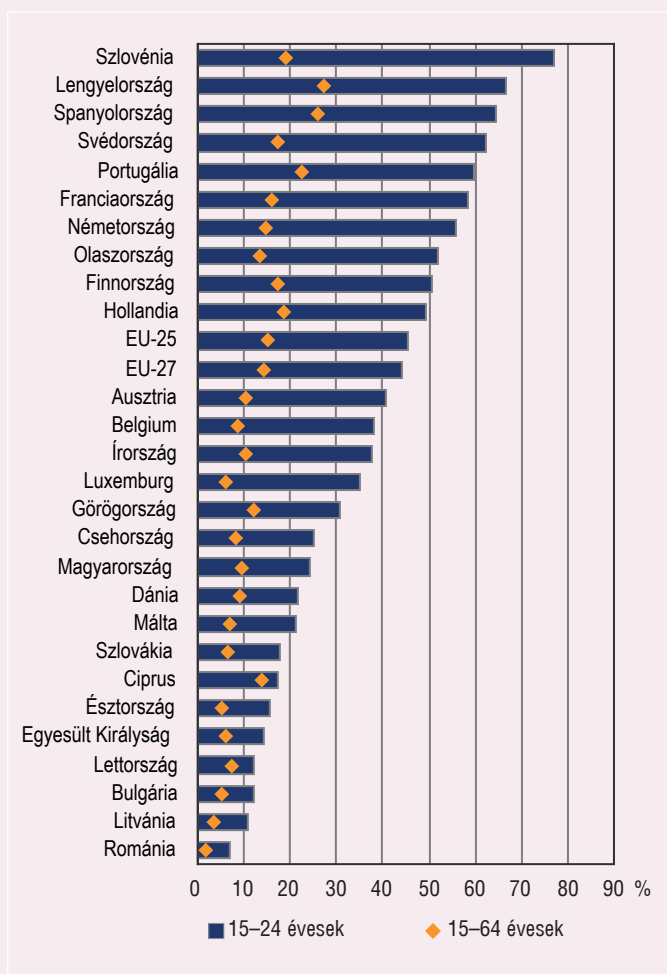
A foglalkoztatás terén az utóbbi évtized legjelentősebb változásának a szakértők az ún. nem hagyományos (vagy atipikus) foglalkoztatási formák térhódítását tekintik, melybe beleértik azt is, amikor az egyén életében a foglalkoztatotti státusz viszonylag rövid időszakon belül váltakozik a nem foglalkoztatotti státuszokkal. Az, hogy a fiatalok az átlagosnál jóval nagyobb arányban érintettek ezekben a foglalkoztatási formákban, növelte munkaerő-piaci sebezhetőségüket a válság időszakában, mivel a létszámleépítést a munkáltatók jellemzően az adott szervezethez kevésbé kötődő munkavállalókkal kezdik. A 15–24 évesek Magyarországon is kétszer akkora arányban dolgoznak határozott munkaidős szerződéssel, mint a teljes 15–64 év közötti népesség, holott ez – ellentétben pl. a német vagy osztrák duális rendszerrel – nem következik a szakoktatási rendszerünk-ből.

A legfiatalabb ifjúsági korosztály – a 15–19 évesek – egyelőre igen kis arányban van jelen a munkaerőpiacon, mivel a többségük – a 18 éves korig kötelező közoktatási részvétel eredményeként – még tanul. 2011-ben a 3812 ezer foglalkoztatottból mindössze 10,8 ezer ilyen korú volt (ebbe beleértendőek természetesen azok is, akik a munkaerő-felmérésben tanulás melletti munkavégzést jelölték meg), míg közel ugyanennyien, 8,3 ezren munkanélkülinek minősültek. A 20–24 éves korosztály adta 2011-ben az összes foglalkoztatott 5,4%-át (207,5 ezer fő) és a munkanélküliek 14,7%-át (68,6 ezer fő). A korosztályra jellemző munkanélküliségi ráta 24,8% volt, 33,1%-os foglalkoztatási ráta mellett. A 25 éven aluliak kedvezőtlen mutatóihoz nagymértékben járul hozzá, hogy a munkaerőpiacon jelenlévők között nagy számban képviseltetik magukat a tanulmányaikat (gyakran még az alapfoknál) félbehagyó, s így használható szakirányú ismeretekkel nem rendelkezők. Ez, és a gyakorlati tapasztalatok többnyire teljes hiánya, igencsak nehezíti elhelyezkedésüket. Ha sikerül is munkát találni, az is gyakran rosszul fizetett és/vagy nem bejelentett, azaz a minimális munkavállalói biztonságot sem garantáló munka.

³ 15–64 éves népességre számolva.

4. ábra

Meghatározott idejű munkaszerződéssel dolgozók aránya az alkalmazottakon belül az Európai Unió tagországaiban, 2011. III. negyedév

A munkavolumen alapján számított foglalkoztatási ráta alakulása

Az atipikus foglalkoztatási formák térhódításával a „hagyományos” foglalkoztatási ráta mellett a munkavolumenből kiinduló úgynevezett egyenértékes létszámalapú foglalkoztatási ráta is egyre fontosabb munkaerő-piaci mutatószámává válik. Az egyenértékes létszám kiszámítása úgy történik, hogy a ténylegesen ledolgozott órák (túlórákkal együttes) számát elosztják a teljes munkaidős alkalmazásban állók átlagos óraszámával, azaz a foglalkoztatotti létszámot lényegében teljes munkaidőssé számítják át. A kétféle létszám közötti eltérést leginkább a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya befolyásolja. Így Magyarország az egyenértékes létszám alapján számított foglalkoztatási ráta uniós rangsorában – a részmunkaidős foglalkoztatás alacsony arányára visszavezethetően – jobb helyen áll, mint a normál foglalkoztatási ráta szerintiben. Ezt jól illusztrálja például az, hogy a miénkhez közel hasonló méretű munkaerő-piaccal rendelkező Ausztria 2010. évi közel 72%-os³ foglalkoztatási rátájától 16 százalékponttal maradt el 2010-ben a vonatkozó magyar adat, ugyanakkor az egyenértékes létszám alapján számítottnál a különbség már csak 6 százalékpont volt. A lemaradást teljes egészében a magyar férfiaknak az osztrákok által teljesítettél jelentősen kisebb munkavolumene magyarázza. Míg az egyenértékes létszám alapján számított foglalkoztatási ráta Ausztriában a férfiak esetében 76,6% volt, szemben a magyar 59,5%-kal, addig a magyar nők így számított foglalkoztatási rátája 2010-ben egy kicsit még magasabb is volt, mint az osztrák érték.

2. tábla

A hagyományos és az egyenértékes létszámból számított foglalkoztatottsági mutatók* alakulása nemek szerint

Év	Foglalkoztatottak száma	Foglalkoztatottak egyenértékes létszáma	Foglalkoztatási arány	Egyenértékes foglalkoztatási arány	Részmunkaidősök aránya
	fő		%		
Együtt					
2000	3 831 931	3 784 420	56,0	55,3	3,7
2001	3 849 803	3 803 801	56,2	55,5	3,8
2002	3 850 441	3 801 978	56,2	55,5	3,7
2003	3 897 240	3 837 278	57,0	56,1	4,2
2004	3 874 673	3 813 657	56,8	55,9	4,1
2005	3 878 645	3 814 558	56,9	56,0	3,9
2006	3 906 069	3 845 084	57,3	56,4	3,8
2007	3 896 966	3 835 448	57,3	56,4	3,9
2008	3 849 152	3 783 607	56,7	55,7	4,3
2009	3 751 287	3 671 969	55,4	54,2	5,2
2010	3 750 099	3 667 986	55,4	54,2	5,5
2011	3 778 981	3 679 509	55,8	54,3	6,4
Férfi					
2000	2 091 622	2 074 742	62,7	62,2	2,7
2001	2 102 401	2 086 051	62,9	62,5	2,9
2002	2 100 442	2 082 854	62,9	62,4	2,8
2003	2 112 646	2 091 977	63,4	62,8	3,0
2004	2 101 973	2 079 044	63,1	62,4	2,9
2005	2 101 246	2 078 225	63,1	62,4	2,4
2006	2 122 115	2 100 447	63,8	63,1	2,4
2007	2 125 459	2 103 802	64,0	63,4	2,5
2008	2 092 890	2 068 034	63,0	62,3	3,0
2009	2 026 410	1 997 131	61,1	60,2	3,6
2010	2 005 367	1 976 656	60,4	59,5	3,6
2011	2 038 973	2 001 138	61,2	60,1	4,4
Nő					
2000	1 740 309	1 709 678	49,6	48,8	4,9
2001	1 747 402	1 717 749	49,8	48,9	4,9
2002	1 749 999	1 719 125	49,8	49,0	4,9
2003	1 784 594	1 745 301	50,9	49,8	5,7
2004	1 772 700	1 734 613	50,7	49,6	5,6
2005	1 777 399	1 736 332	51,0	49,8	5,6
2006	1 783 954	1 744 637	51,1	50,0	5,4
2007	1 771 507	1 731 646	50,9	49,7	5,5
2008	1 756 262	1 715 573	50,6	49,4	5,8
2009	1 724 877	1 674 838	49,9	48,5	7,1
2010	1 744 732	1 691 330	50,6	49,1	7,6
2011	1 740 008	1 678 371	50,6	48,8	8,8

*15–64 éves népességre számolva.

Az egyenértékes létszámból számított magyar foglalkoztatási ráta időbeli alakulása eltér a legtöbb régi uniós tagországtól. Ezekben a nők növekvő munkaerő-piaci szerepvállalása következtében – amibe beletartozik az is, hogy közülük is egyre többen dolgoznak teljes munkaidőben – az egyenértékes létszámból számított és a hagyományos foglal-

koztatási ráta közötti különbség jellemzően csökken, Magyarország esetében viszont a két foglalkoztatási ráta – egyébként nemzetközi összehasonlításban meglehetősen csekély eltérése – 2000 és 2011 között megduplázódott.

További információk, adatok (linkek):[Módszertan](#)[Táblák \(STADAT\)](#)www.ksh.hu**Elérhetőségek:**Judit.Lakatos@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6204

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

© KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, 2012

A kiadvány kialakítása egyedi, annak tördelési, grafikai, elrendezési és megjelenési megoldásai a KSH tulajdonát képezik. Ezek átvétele, alkalmazása esetén a KSH engedélyét kell kérni.
Másodlagos publikálás csak a forrás megjelölésével történhet!